

Ametnikueetika nõukogu koosolek

PROTOKOLL

Toimumiskoht: Suur-Ameerika 1, Tallinn

Toimumiseaeg: 05.11.2020

Algus kell 10.00, lõpp kell 11.45

Juhatas: Heiki Sibul

Protokollis: Anna Laido (eetikanõukogu sekretär)

Võtsid osa: Kätlin Alvela, Airi Mikli, Jüri Mölder, Leno Saarniit ja Mati Omblar.

PÄEVAKORD:

1. Anne Akkermanni pöördumine eetikanõukogu poole
2. Roman Vinartshuki pöördumine eetikanõukogu poole
3. Kingituste ja soodustuste hea tava muutmine
4. Kohapeal algatatud küsimused

1. Anne Akkermanni pöördumine eetikanõukogu poole.

A. Laido selgitas pöördumise tausta ja pöördujalt ning seotud asutustelt (Tööinspeksioon, Sotsiaalministeerium) saadud lisainfot. A. Akkermann on antud teemaga seotud asjas pöördunud ka halduskohtu poole, kuid kohus ei ole asja veel menetlusse võtnud. Teema on ka avalikku käsitlemist leidnud (nt Eesti Ekspressis).

Tegemist on väga mahuka pöördumisega info ja materjali mõttes. Akkermann pöördus eetikanõukogu (edaspidi ka ATEN) poole teda puudutavas töövaidluses, mis hõlmab muuhulgas nii tema koondamist, tööõnnetuse menetlemist, tööle ennistamist ja kompromisskõkkuleppe pakkumist.

Järgnes arutelu pöördumise käsitlemisviiside ja sisu üle. Tõdeti, et otsustamist komplitseerib pöördumise detaili- ning nüansirohkus. Eetikanõukogu teadvustas ka seda, et teemaga on pöördutud kohtusse. Leiti, et seaduslikkuse põhimõttele vastavust sellest lähtuvalt hindama ei hakata, see roll jääb siiski kohtule. Kuid erapooletuse ja teiste põhimõtete üle saab arutleda ning otsustada ka selle üle, kas juhtumile ammendava hinnangu andmine on eetikanõukogu pädevuses või mitte.

Kõigepealt vaadati esitatud küsimusi lähtuvalt eetikanõukogu ülesannetest (ATS § 12). Eetikanõukogu ülesanneteks on muuhulgas:

- 1) anda selgitusi ametnike eetikakoodeksi rakendamiseks;
- 2) nõustada ametnikke ja ametiasutusi ametnikueetika küsimustes;

- 3) anda ametniku pöördumisel seisukoht tema teo või käitumise vastavuse kohta ametniku eetikanõuetele;

Leiti, et kõigepealt võiks asja läbi arutada ja siis otsustada, millises vormis vastata. Samuti on nii selle kui järgmise päevakorra punkti (päevakorrapunktid 1 ja 2) puhul tegemist sõna sõna vastu juhtumitega. Samuti on mõlema pöördumise puhul tegemist olukordadega, kus ametnikule anti negatiivset tagasisidet. Küsimus on siin muuhulgas ka selles, kas selle negatiivse tagasiside andmise puhul on tegemist ka vormi küsimusega ehk kas tagasiside andmine on toimunud asjatundlikult ja professionaalselt.

Antud juhtumi puhul tõusetub muuhulgas Tööinspektsiooni enesekontrolli teema ning sellega seonduvad eetilised küsimused. Õigusraamistik võimaldab Tööinspektsioonil teatud juhtudel enesekontrolli teostamist, kuid eetikanõukogu hinnangul see korruptsiooniennetuse põhimõttelist huvide konflikti küsimust siiski lõpuni ei lahenda. Seetõttu soovib eetikanõukogu Tööinspektsioonil ja Sotsiaalministeeriumil selliste olukordade puhuks käitumispõhimõtete sõnastamist ning nende selgitamist oma töötajatele.

Teenistuslikku järelevalvet Tööinspektsiooni tegevuse üle teostab kõrgemalseisva asutusena Sotsiaalministeerium. Antud pöördumise sisust informeeriti lisaks Tööinspektsioonile ka Sotsiaalministeeriumi ning viimane loobus antud juhtumi osas teenistusliku järelevalve algatamisest. Peamise põhjusena toodi, et antud küsimus kuulub Sotsiaalministeeriumi hinnangul Tööinspektsiooni pädevusse, kuhu neil alust sekkuda ei ole.

Eetikanõukogu poolne üldine soovitus asutustele (sh Tööinspektsioonile ja Sotsiaalministeeriumile) puudutab ka arenguestlusti. Arenguestluste tegemisel soovitame juhtidele, et negatiivse tagasiside andmise puhul tuleks seda anda viisil, mis ei kahjustaks töötajate vaimset tervist ja ohutust. Siin tasuks muuhulgas lähtuda ka Euroopa Komisjoni antud töökiusu määratlusest, mille kohaselt töökiusamine on „põhjendamatu käitumine töötaja suhtes, mis põhjustab riske nende tervisele ja ohutusele. Kiusamist tuleb pidada ebaetiliselt ja rõhuvaks käitumiseks ning seetõttu töökeskkonnas vastuvõetamatuks.“ Samuti tasub silmas pidada, et kui tagasisidet töötajale antakse halvasti või ebaprofessionaalselt, siis võib töötaja seda vastu võtta kui kiusu.

Sageli tähendab kiusamine võimu väär- või kuritarvitamist, kus kiusatavatel on raske end kaitsta. Eriti tähelepanelik tasub olla suhtluses, mis toimub alluvuskorras.

Eestis kehtiva töötervishoiu ja tööohutuse seaduse kohaselt lasub tööandjal kohustus luua ja tagada töötaja tervisele ohutu töökeskkond, muuhulgas ka tema vaimsele tervisele ohutud töötingimused.

Arenguestluste pidamise koolitustel tuleks sellele teemale jätkuvalt rõhku panna ning eetikanõukogu juhib sellele teemale ka Rahandusministeeriumi kui kesksete koolituste korraldaja tähelepanu.

Pöördumine haakub eetikakoodeksi inimesekeskuse põhiväärtusega, mille kohaselt ametnik esindab tööülesandeid täites nii riiki kui ka oma asutust. Ta kujundab oma käitumisega avaliku teenistuse mainet ja arvamust riigist ning oma organisatsioonist. Seetõttu saab ametnik lubada vaid lugupidavat ja viisakat käitumist oma kolleegide, koostööpartnerite, elanike, ühingute ja meediaga. Ametnik peab olema lugupidav ka teiste ametnike vastu ning soodustama seeläbi head tööõhkkonda.

Ei saa unustada ka juhi rolli ja tema eeskuju olulisust oma töötajate eetiliste hoiakute kujundamisel, eriti kriitiline on siin tippjuhi (sh asutuse juhi) roll.

Eetikanõukogu otsustas eraldi seisukohta mitte võtta ning koostada pöördujale vastuskirja.

2. R. Vinartshuki pöördumine eetikanõukogu poole.

Anna Laido annab lühiülevaate pöördumisest. Roman Vinartshuk on pöördunud eetikanõukogu (ja mitmete teiste asutuste, sh oma tööandjate) poole teda ennast puudutavas asjas, kuid küsib arvamust ministeeriumi kantsleri ja personalijuhi käitumisele.

Selle pöördumise puhul lähtub ATEN taas põhimõttest, et püüatakse võimalikult palju pöördujatele vastu tulla ja oma pädevuse piires neile ka arvamusi anda. Seda ka juhul, kui teised asutused seda teha ei soovi.

Pöörduja väitel on teda süsteemselt kiusatud nii kantsleri kui personalijuhi poolt ning ta kirjeldab mitmeid vastavaid episoodide. Välisministeerium on vastanud Roman Vinartshuki pöördumisele ja vastus on eetikanõukogule edastatud. Pöörduja on endiselt ministeeriumi ametnik, kes on hetkel lapsehoolduspuhkusel.

Tähelepanu väärivateks teemadeks või fookuskohtadeks selles pöördumises on pöörduja meilikonto sulgemine, Välisministeeriumi atesteerimiskomisjoni keelduv otsus pöördujale tõendi väljastamisest kandideerimiseks rahvusvahelisse organisatiooni, distsiplinaarmenetlus pöörduja suhtes ning tema ennetähtaegsed tagasikutsumised diplomaatilisest teenistusest.

ATEN leiab, et juhtumi puhul on võimalik tuua välja seoseid eetikakoodeksiga, kuid tuleb kaaluda, kas ja kuidas seda oleks võimalik teha ATEN ülesandeid arvestades. Ministeerium on vastanud pöördujale ja suuri õiguslikke küsimusi hetkel üles jäänud enam ei ole. Tagasikutsumise põhjustena toodi pöörduja puhul välja ebarahuldav töösooritus.

Sarnaselt eelmise juhtumiga ei ole pöörduja tööandja poolse tagasisidega rahul. Negatiivne tagasiside on ka dokumentaalselt olemas ja tõestatud.

Eetikanõukogu osundab siiski ühele asjaolule antud asjas. Ministeerium sedastas, et „me ei olnud tema tööga rahul ja me püüdsime talle sellest ka märku anda. Võib-olla oleksime seda pidanud tegema selgemasõnalisemalt.“ Kui tööandja ei ole rahul ning töö ei ole nõuetekohaselt tehtud, siis tuleks seda ka selgesõnaliselt ja õigeaegselt kommunikeerida. Kaude mõista andmine ei pruugi siin olla kõige õigem (inimest säästvam) meede. N-õ kaudsed meetmed nagu ennetähtaegne tagasikutsumine, kandideerimise takistamine jmt – siin võib tõesti olla riive eetikakoodeksiga. Samas tuleb arvestada, et asutus ise ei ole pöördunud ATEN poole ega küsinud hinnangut oma käitumisele ning ATEN pädevus seab siin hinnangute andmisele omad piirid (vt ka arutelu eelmise päevakorrapunkti juures eetikanõukogu pädevusest).

ATEN soovib pöördujale vastates lisada üldine soovitus asutuse juhtidele, et kui on tegemist tagasiside andmisega inimese töö kvaliteedi kohta, siis me soovime lähtuda avatuse, läbipaistvuse ning koostöö põhimõtetest eetikakoodeksis.

Nõustatakse sellega, et saata vastuskiri välja koos soovitustega tagasiside andmise kohta tööandja poolt. Tagasisidet tuleks siiski püüda anda selliselt, et inimene saaks tagasisidest aru ja see ei traumeeriks teda.

Eetikanõukogu otsustas eraldi seisukohta mitte võtta ning koostada pöördujale vastuskirja.

3. Kingituste ja soodustuste hea tava

H.Sibul teeb sissejuhatuse ja tuletab meelde, et hea tava täiendamist hakati käsitlema suursaadik Unga pöördumise pärast, mis puudutas teatud kutsete aktsepteerimise levivat praktikat osade ametnike hulgas. Hea tava on peale viimast arutelu veel täiendatud ja muudetud ATEN liikmete poolt, kas sellisel kujul on nüüd võimalik tava heaks kiita?

Otsustati, et eetikanõukogu sekretär saadab tava teksti nõukogule veel üle vaatamiseks, seejärel kinnitatakse ja avalikustatakse tava lõplik tekst.

4. Kohapeal algatatud küsimused

Valitsus kinnitas täna kaks uut eetikanõukogu liiget, Märten Rossi (Rahandusministeeriumi asekanstler) ja Heddi Lutteruse (Justiitsministeeriumi asekanstler).

Valminud on Riigikontrolli äridiplomaatia aruanne. Otsustati järgmisel koosolekul seda käsitleda ja kutsuda ka Välisministeeriumi esindaja osalema.